

Litera G – J

Litera G

1. **Gadamer, Gademer** – 1. ławnik, członek organizacji; 2. właściciel ławy (kramu); 3. mieszkaniec, nie będący obywatelem miasta
2. **Gadenmann** – drobny handlarz
3. **Gaffelbote** – osoba ogłaszająca o pogrzebie i zapraszająca na ceremonię
4. **gagium** – wadium
5. **Gailer** – włóczęga, żebrak
6. **Gallicinium, gallicantus** – czas po północy
7. **Galmei** – galman – mieszanina mineralna; zastosowanie gospodarcze jako ruda cynku; w Polsce występują złoża w okolicach Bytomia i Tarnowskich Gór, oraz Olkusza, Trzebini i Jaworzna; znany już w czasach rzymskich, wykorzystywany do produkcji mosiądzu; długo nie był uznawany za rudę cynku, lecz rodzaj barwnika, który swój złotożółty kolor zawdzięczał miedzi; [Galman \(Wikipedia\)](#); [Georg von Giesche](#); [Mineralienatlas Lexicon](#)
8. **Gänder, Gängeler** – wędrowny handlarz drobnymi towarami
9. **gangaba** – tragarz
10. **Ganser** – handlarz drobiem (głównie gęsiami)
11. **Ganter** – licytator
12. **Ganthauer** – wytwórca koryt, niecek do cerpania wody przy studniach, fontannach
13. **Gantier** – rękawicznik
14. **Gantner** – bednarz
15. **Gärber-Innung** – cech garbarzy
16. **Garbrader** – 1. właściciel jadłodajni, zwykle rzeźnik lub osoba pracująca w jadłodajni; 2. rzeźnik sprzedający samemu upieczone lub gotowane mięso
17. **garcifer** – kucharz
18. **Gardesoldat** – żołnierz warty, gwardii
19. **Garkoch** – dzierżawca miejskiej jadłodajni (garkuchni)
20. **Garnknecht** – rybak używający do połowu dużej sieci (Garn)
21. **Garnweber** – wytwarzał przędzę z włókien, także włosów; warsztat miał w swoim domu, zwykle była to duża izba służąca zarówno jako warsztat, pomieszczenie mieszkalne i sypialnia
22. **Gartenstück** – ogród
23. **Gartgeher** – żołnierz bez zwierzchnika (bez pana)
24. **Gartierer** – zob. Gartgeher
25. **Gärtner** – zagrodnik – właściciel domu z ogrodem, teoretycznie posiadający mniejsze pole od siodłaka (Bauer) w praktyce posiadający nierzadko znaczny areał pola uprawnego, czasem trudniący się też rzemiosłem), okreśłany również mianem Kätner (Käthner)
26. **Gärtnerstelle** – posiadłość zagrodnicza
27. **Gassenschleifer** – wędrowny szlifierz nożyczek i noży
28. **Gassenvogt** – nadzorca utrzymania czystości ulic
29. **Gassenwirt** – szynkarz, który mógł podawać jedynie napoje
30. **Gast** – gość, tj. obcy, cudzoziemiec, także: rzemieślnik marynarki handlowej
31. **Gastalde** – urzędnik majątku ziemskiego, zarządca majątku, majordomus

32. **Gastwirt** – karczmarz, także oberżysta, na Górnym Śląsku – szynkarz (od szynk – karczma, restauracja)
33. **Gaulichter** – formierz świec
34. **Gaumann** – wędrowny handlarz
35. **Gauwemann** – zob. Gaumann
36. **Gebäudebuch** – księga budynkowa-Jest to arytmetyczne zestawienie budynków, według nr administracyjnych we wsi. Zawiera: imię i nazwisko, nr artykułu matrykuły, opis techniczny budynku, nr i powierzchnię parcel zabudowanych stanowiących podwórza, ogrody, adnotacje o rocznym wymiarze podatku budynkowego.
37. **Gebäudesteuerrolle, Gebäudesteuer-Rolle** – rejestr podatku od nieruchomości zabudowanych
38. **geboren, geborene, geborne** – z domu (nazwisko panieńskie) – zwykle w formie skróconej – geb.
39. **Geelgießer** – wytapiacz przedmiotów (odlewów) z mosiądzu
40. **Gegenschreiber** – pisarz kontrolujący – prowadził księgi kontrolne, urzędnik górniczy, określany później jako kontroler
41. **Gehuster** – starszy, zasiedziały na dworze służący, parobek
42. **Geischelmacher** – wyrabiacz pejczy, biczy
43. **Geiselbauer** – biedniejszy chłop, który czasem za opłatą lub i mieszkaniem zobowiązał się pracować na dłuższy czas u lepiej uposażonego chłopca
44. **Geiseler, Geisler** – sprzedawca mięsa z drobnych zwierząt domowych, też rzeźnik drobnych zwierząt
45. **Geißelträger** – urzędnik sprawujący funkcje organizacyjne np. woźnego w sądzie, odpowiedzialny za przesyłki, w sprawach egzekucji komorniczych oraz jako prowadzący oficjalne ceremonie, zwany też: Weibel, Amtsdienner (Szwajcaria)
46. **Gelbgießer** – rzemieślnik odlewający z mosiądzu lub innych stopów miedzi świeczniki, sprzączki itp. drobne rzeczy potrzebne w gospodarstwie domowym
47. **Geldner** – zajmował się kastrowaniem świń (określany też jako Gelter, Schweinebeschneider)
48. **Geldsasse** – zwany też osadnikiem, kolonizatorem (Ansiedler) – dzierżawca nieruchomości, który zwykle zobowiązany był jedynie do opłaty za dzierżawę, bez konieczności odrabiania pańszczyzny, spotykany w m.in. Kurlandii
49. **Geleitseinnehmer** – poborca opłat drogowych (ceł, za eskortę)
50. **Geleitsmann** – zwierzchnik poborcy opłat drogowych (cła)
51. **Gelter** – zajmował się kastrowaniem świń (zob. Geldner)
52. **Gelzenleichter, Gelzer** – zajmował się kastrowaniem zwierząt domowych
53. **Gemarkung** – obręb ewidencyjny, obręb gminy, zob. [Obręb ewidencyjny \(Wikipedia\)](#)
54. **Gemeindeältester** – starszy gminy, sołtys – *Landgemeinde-Ordnung* z 19 lutego 1866 r. ustanawiał na czele gminy, wybieranego przez zgromadzenie gminne, starszego gminy. Wspierany przez sekretarza i jego pomocników. Prowadził też listy członków gminy (Revisionslisten, Gemeinderolle), pobierał podatki gminne, miał nadzór nad drogami gminnymi
55. **Gemeindeammann** – 1. urzędnik gminny; 2. komornik, urzędnik wykonujący egzekucję sądową
56. **Gemeindeempfänger** – poborca podatkowy

57. **Gemeindegeschäftsführer** – zob. Gemeindegeschreiber (pisarz gminny)
58. **Gemeindekosak** – dawne określenie posłańca gminnego
59. **Gemeindegeschreiber** – pisarz gminny, kierował kancelarią gminną, księgowością i zwykle był też pisarzem w sądzie gminnym
60. **Gemeindegesekretät** – zob. Gemeindegeschreiber (pisarz gminny)
61. **Gemeindevorsteher** – zgodnie z **Landgemeindeordnung** z 1866 r. zgromadzenie gminne miało obowiązek wybrać 2 do 4 osób do zarządu gminy (Gemeindevorsteher), mieli oni głos doradczy i wspomagali starszego gminy (Gemeindeältester), czyli sołtysa. W 1917 r. gremium to zostało zmienione, a w 1920 r. przemianowane na administrację gminną (Gemeindevverwaltung) i składało się z 2 do 6 radnych gminy (Gemeinderat), którym mógł zostać każdy pełnoletni mieszkaniec gminy
62. **Gemeindsmann** – -1. obywatel cieszący się pełnią praw; 2. samodzielny właściciel ziemski
63. **Gemeine-Zeche** – cech pospólny
64. **gemeinschaftlich** – wzajemny, obopólny, także: gegenseitig, wechselseitig (występuje w aktach spadkowych (składanie testamentu))
65. **Gemeinsfreunde** – wybrani przez gminę zaufani ludzie
66. **Gemeinweibel** – pomocnik fedlfebla (Feldwebels)
67. **gemellus** – bliźniak
68. **geminus** – bliźnięta, bliźniak
69. **gemmagenum** – kaflarz
70. **gemmarius** – jubiler
71. **Gendarm** – żandarm, 1. policjant na terenie wiejskim; 2. urzędnik policji lub służb bezpieczeństwa, a jednocześnie urzędnik prokuratury i sądu
72. **gener** – zięć
73. **Generalgewaltiger** – najwyższy oficer, zwierzchnik piechoty Landsknechte); 2. wyższy rangą profos (oficer aresztu), zob. [Profos \(Wikipedia\)](#)
74. **Generalia** – zagadnienia ogólne – w administracji pruskiej/niemieckiej akta dzielono na Generalia i Specialia, czyli zarządzenia, instrukcje itp. (skrót AG) w danej sprawie oraz konkretne przypadki (skrót AS)
75. **Generalis** – ogólny, powszechny
76. **generosus** – urodzony
77. **Generosus Dominus** – Szlachetnie Urodzony, szlachetny tj. szlachcic, właściciel wsi, wspaniałomyślny, zacny; szlacheckiego pochodzenia; w księgach sądowych i parafialnych określenie urzędników ziemskich i szlachty
78. **Genesis** -1. los, przeznaczenie człowieka; 2. część Starego Testamentu
79. **genetrix** – matka
80. **Gengler** – włóczęga, żebrak, zob. Gailer
81. **genitor** – ojciec
82. **Genocidio, genocidium** – ludobójstwo
83. **gens** – ród
84. **Genseler** – handlarz drobiem
85. **genugsam** – wystarczająco
86. **Genus** – ród, rodzaj, klasa rzeczy, grupa
87. **geometra** – mierniczy
88. **Gepeller** – wytwórca niewielkich wideł
89. **Gerätewart** – magazynier
90. **Gerber** – garbiarz, wyrabiał skóry (czerwonoskórnicy używali jako

materiału skóry bydłej, z kolei białoskórnicy skórek delikatniejszych, z których wyrabiano rękawiczki, lżejszą odzież)

91. **Gerichtsdienner** – służący sądowy, goniec
92. **Gerichtsgeschworener** – ławnik sądowy, przysięgły
93. **Gerichtskommission** – komisja sądowa
94. **Gerichtsmann** – członek sądu, ławnik, pierwotnie każdy wolny człowiek w gminie, jako zobowiązany do uczestnictwa w postępowaniu sądowym
95. **Gerichtsschöppe** – ławnik sądowy miejskiego lub ziemskiego
96. **Gerichtsverwandter** – 1. członek sądu; 2. ławnik
97. **Gerichtsvogt** – w średniowieczu władzę sądową sprawował wójt (Vogt, advocatus) jako sędzia miejski (judex civitatis). Usunięcie wójta powodowało przejście jego uprawnień na właściciela ziemskiego, księcia lub króla. W późniejszych czasach władza sądownicza została przekazana burmistrzowi, który wraz z radą (Magistrat) tworzył sąd aż do rozdzielenia władzy administracyjnej od sądowej na pocz. XIX w.
98. **Gerichtswibel** – woźny sądowy
99. **Gerichtszwölfer** – członek władz gminnych lub sądu (jeden z 12 ławników)
100. **Gerillhändler** – handlarz złomem
101. **germagenum** – kaflarz
102. **germanitas** – braterstwo
103. **germanus** – rodzony, np. rodzony brat
104. **Germsieder** – też: Hefesieder, Hefemeister – wyrabiał drożdże
105. **gerulus** – tragarz
106. **Geschäftsordnung** – regulamin, instrukcja kancelaryjna – ogół reguł (przepisów), według których są załatwiane sprawy w urzędzie, instytucji publicznej lub prywatnej oraz zgromadzeniu parlamentarnym itp.
107. **Geschickter** – poseł cechu
108. **Geschlachtungwandler** – handlarz suknem (hurtownik)
109. **Geschlecht** – patrycjusz
110. **Geschmeidler** – złotnik, jubiler
111. **Geschmeidmacher** – wytwarzał mosiądz, także ozdoby z metalu
112. **Gesetzdiener** – urzędnik w niższym sądzie do spraw porządku i obyczajowości
113. **Gesinde** – czeladź – 1. wszyscy nienależący do rodziny pracownicy zamieszkali w gospodarstwie chłopskim, wraz z ich rodzinami (w XIX w. wyszło z użycia w tym znaczeniu); 2. służący w mieście; 3. czeladnicy i uczniowie w rzemiośle
114. **Gesindewirt** – właściciel lub dzierżawca gospodarstwa chłopskiego, nie był zobowiązany do świadczenia na rzecz właściciela ziemskiego, ani odrabiania pańszczyzny, lecz wysyłał swoich parobków
115. **gestator** – tragarz
116. **Geuchler** – kuglarz, akrobata, sztukmistrz
117. **Gewander, Gewänder** – handlarz suknem
118. **Gewandschneider, Gewantsnider** – hurtownik sukna
119. **Gewürzkrämer** – handlarz przyprawami
120. **Geysler, Geißler** – drobny handlarz zwierzętami rzeźnymi, też zajmujący się ich ubojem
121. **Gezawsigeler** – kontroler sukna (po oględzinach zaopatrywał materiał swoją pieczęcią
122. **gezefilaceus** – osoba zbierająca dawniej w kościele datki od wiernych
123. **Gigenbuckler** – skrzypek

124. **Giler** – włóczęga
125. **Gilerhalter** – gospodarz przytułku dla żebraków
126. **Ginganweber** – tkacz fartuchów
127. **girator** – włóczęga
128. **Girschner** – kuśnierz
129. **Gitterleinmacher** – wypłatacz drucianych siatek
130. **Gittermacher** – wyrabiacz drewnianych krat
131. **gladiarius** – wytwórca kling, mieczownik, płatnerz (niem. Schwertfeger)
132. **Glasballier** – zajmował się polerowaniem, wygładzaniem szkła
133. **Glaserwerter** – szklarz
134. **Glasmenger** – handlarz wyrobami szklanymi
135. **Gläßner** – szklarz
136. **Glasverleger** – handlarz wyrobami szklanymi
137. **Glätter** – wytwórca papieru
138. **glebator** – studniarz
139. **Gleitsführer** – przewodnik konwoju
140. **Glöckner, Gloeckner** – dzwonnik, dawniej w znaczeniu: 1. kościelny (Küster, Messner); 2. strażnik na wieży (Turmwächter)
141. **Glossa** – komentarz – objaśnienia do orzeczenia sądowego, wyjaśnianie niezrozumiałych treści
142. **Glossainterlinearis** – komentarz między wierszami przepisów
143. **Glossa marginalis** – glosa na marginesie tekstu przepisów
144. **Glotzenmacher** – wytwórca drewnianych butów
145. **Glufenmacher** – wytwórca szpilek, szpilkarz
146. **glulinator** – introligator
147. **gnarus** – znany, znajomy
148. **Gnosa** – Wielmożna – szlachetnie urodzona
149. **Gnosor** – Wielmożny – szlachetnie urodzony
150. **Gnosorum** – Wielmożni
151. **gnosus, generosus** – urodzony, szlachetny, szlachcic
152. **Gogrefe** – wójt
153. **Goldgräber** – czyściciel latryn, ustępów
154. **Goldschmiede-Innung** – cech złotników
155. **Goldspinner** – wytwórca złotych i srebrnych nici
156. **Gollerwascher** – czyścił kurtki skórzane (Koller)
157. **Golzer** – zajmował się kastrowaniem zwierząt
158. **Gordeler** – powroźnik
159. **Gottesvater** – 1. zwierzchnik kościelny; 2. ksiądz
160. **Gotzenträger** – handlarz, też wędrowny, obrazkami świętych
161. **Grabenfeger** – czyściciel latryn, ustępów
162. **Grabenknecht, Grabenmeister** – opiekował się rowami z wodą, w tym fosą
163. **Grabner** – grawer
164. **gradatio** – stopniowanie
165. **Gradirer, Gradierer** – grawer (wyrabiał też tłoki pieczętnie)
166. **gradus** – stopień
167. **grammaticus** – nauczyciel, nauczyciel gramatyki
168. **Granatrosenschneider, Granatrosensetzer, Granatschleifer, Granatschneider, Granatsetzer** – wyrabiał biżuterię z granatów, zob. [Granat \(Wikipedia\)](#)
169. **Granatwerferschutzen** – moździerzysta
170. **grandaevus** – sędziwy

171. **Grapengießer** – specjalista w odlewnictwie mosiądzu
172. **Grapper** – ładowacz soli
173. **Gräser** – kosiarz, też dozorca pastwiska
174. **grassans** – rozbójnicy
175. **Gratirer** – wytwórca tłoków pieczętnych, grawer
176. **Gräupner** – handlarz zbożem, artykułami spożywczymi
177. **Grautücher** – wytwórca i handlarz szarym suknem
178. **Gravamen** – ciężar, zażalenie, część skargi
179. **Gravamina** – zarzuty, skargi (często występuje w pismach XVI-XVII w.)
180. **grebius** – 1. pisarz; 3. sędzia
181. **Greisler** – na Śląsku – sprzedawca kaszy (krupy), także jej producent; w Austrii i Bawarii – ogólnie sprzedawca detaliczny produktów potrzebnych w gospodarstwie domowym
182. **Grem, Gremper, Grempler** – handlarz starzyzną
183. **Grenadier** – grenadier – pierwotnie żołnierz w trakcie walki używający granatów
184. **Greve** – wójt
185. **Grobbinder** – bednarz (produkował beczki)
186. **Grobgrünmacher** – wytwarzał ufarbowane na zielono sukno z wełny
187. **Grobschleifer** – tynkarz (wygładzał tynk)
188. **Grohgräfe** – wójt
189. **Gropengießer** – wytwarzał drobne przedmioty z mosiądzu, zob. [Gelbgießer \(Wikipedia\)](#)
190. **Gröper, Gröpeler** – garncarz
191. **Gropper** – pracownik, który wyładowywał towary w beczkach ze statków
192. **Gropschleifer** – tynkarz (wygładzał tynk)
193. **Großbinder** – bednarz, który produkował duże beczki
194. **Großerbe** – właściciel większego domu z pełnym prawem miejskim; 2. większy właściciel ziemski
195. **grosso modo** – w dużym przybliżeniu
196. **Großuhrmacher** – wyrabiał zegary umieszczane na wieży
197. **Grundakten** – akta gruntowe
198. **Grundbesitzer** – właściciel ziemski-właściciel gruntu (nieruchomości)
199. **Grundbuch** – księga gruntowa-dziś: księga wieczysta, składa się z czterech działów zawierających: oznaczenie nieruchomości, wpisy dotyczące prawa własności i/lub użytkowania wieczystego, ograniczone prawa rzeczowe (poza hipoteką) oraz ograniczenia w rozporządzaniu nieruchomością, wpisy dotyczące innych praw lub roszczeń, hipoteki obciążające nieruchomość. Obok księgi wieczystej sąd prowadzi jej akta, do których dołączane są wszelkie dokumenty dotyczące nieruchomości. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych sprawia, że w razie niezgodności pomiędzy stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym treść księgi rozstrzyga na korzyść tego, kto przez czynność prawną z osobą uprawnioną według księgi wieczystej nabył własność lub inne prawo rzeczowe. Księgi wieczyste, tak jak dzisiaj, były jawne i z ich przeglądaniem nie były związane żadne opłaty – [Księga wieczysta \(Wikipedia\)](#); [Centralna Baza Danych Ksiąg Wieczystych](#)
200. **Grundbuchamt** – urząd ksiąg gruntowych; urząd ksiąg wieczystych-zajmowały się prowadzeniem ksiąg gruntowych przed utworzeniem sądów obwodowych. Sprawy ksiąg gruntowych (prowadzone do tej pory przez sędziego urzędu

ds. ksiąg wieczystych (Grundbuchrichter) przejęte zostały przez sędziów sądu obwodowego. Prowadzenie ksiąg wieczystych przekazane zostało pisarzom sądowym (zob. Handbuch für amtsrichterliche Geschäfte, bearb. von Hermann Jastrow, Berlin 1893, s. 10)

201. **Grundliste** – wykaz wszystkich zamieszkałych na terenie gminy (lub odpowiadającego okręgu) osób, które mogą zostać powołane do godności ławnika, sporządzany corocznie przez sołtysa (lub odpowiadającego mu naczelnika), zob. Urliste
202. **Grundmeister** – przygotowywał otwór pod budowę studni, fontanny
203. **Grundschuld** – dług gruntowy-praktycznie to samo co hipoteka, termin z zakresu sądownictwa niespornego (*freiwillige Gerichtsbarkeit*), w ramach prawa rzeczowego ustanowiona wierzytelność na nieruchomości (*Forderrungsrechte*). Jest to jedna z form długu (zastaw na gruncie). Jej ściągnięcie mogło nastąpić poprzez sekwestrację, zarząd przymusowy (*Zwangsverwaltung*) lub subhastację (przymusowa licytacja)
204. **Grundstück** – działka (gruntu), nieruchomość gruntowa, zob. [Działka ewidencyjna \(Wikipedia\)](#)
205. **Gruppenleiter** – dowódca grupy
206. **grutarius** – producent lub kupiec kasz i ziemniopłodów
207. **Grüter** – wytwórca mieszanki ziół i przypraw do piwa, zwanego stąd też Grutbier, piwo to było rozpowszechnione szczególnie u wybrzeży Morza Północnego między XIII a XVI wiekiem, gdy zaczęło być wypierane przez piwo chmielowe, zob. [Grut \(Wikipedia\)](#)
208. **Grütznier** – młynarz produkujący kaszę
209. **guardianus** – strażnik
210. **Gufener** – iglarz (wyrabiał igły)
211. **Guiliemus** – Wilhelm
212. **Gulder** – pozłacał przedmioty
213. **Gulichter** – wytapiacz świec
214. **Gumpenmacher** – wytwórca lalek, marionetek
215. **Gumper** – przygotowywał otwór pod budowę studni, fontanny Brunnenbauer (Gumpe – dziura w ziemi, w której zbiera się woda)
216. **Gürtler** – paskarz – wytwarzał paski i zamki (klamry) z mosiądzu
217. **Gut** – posiadłość
218. **Gutfertiger** – spedytor
219. **Gütler** – właściciel niewielkiej nieruchomości (też: Kleinbauer)
220. **Gutschier** – woźnica
221. **Gutsknecht** – parobek dworski (też Hofesknecht), zatrudniony w majątku ziemskim, opłacany pieniędzmi lub w naturze, mógł posiadać niewielki ogródek, a jego dzieci mogły pobierać częściowo darmowe nauki w szkole przy dworze
222. **Gyseler** – handlarz drobną zwierzyną, też rzeźnik (niem. Kleinviehhändler) – też Geisler, Geiseler

---

Litera H

1. **Haak** – handlarz detaliczny; dziś niem. **Kleinhändler**
2. **Haararbeiter** – perukarz
3. **Haarmaler** – malarz, rysownik; rysował piórkiem przy użyciu włosów

ludzkich

4. **Haarscherer** – fryzjer; też – golibroda
5. **Haarsticker** – hafciarz; haftował pejzaże, portrety, itp., z włosów ludzkich na białym jedwabiu
6. **Habeas corpus ad prosequendum** – nakaz ścigania karnego, zob. [Habeas corpus \(Wikipedia\)](#)
7. **Haberer** – zamaskowani sędziowie sądu ludowego stosowanego w Górnej Bawarii; zob. Haberfeldtreiben
8. **Haberfeldtreiben** – rodzaj sądownictwa ludowego stosowany w Górnej Bawarii dla lichwiarzy, skąpców itp. wykroczeń, których nie można było ukarać przed sądem zwykłym
9. **Habermann** – producent kaszy owsianej
10. **habilis** – zdolny; stosowny, zdolny, odpowiedni (do czegoś)
11. **habitus** – stan; sprawność, system
12. **Hachelmutter** – nadzorczynie przy wytwarzaniu lnu
13. **Hachmeister** – jastrzębiarz; opiekun jastrzębi używanych do polowań
14. **Hacker** – drobny chłop, dzierżawca
15. **Häcker** – 1. rolnik; 2. właściciel winnicy
16. **Hadernsammler** – zbierał, skupywał szmaty na obszarze, który mu podlegał (na mocy specjalnych uprawnień, przywilejów), w celu produkcji papieru; zwykle przywilej ten otrzymywali sami papiernicy (Papiermüller), którzy zatrudniali owych zbieraczy szmat
17. **haeres** – dziedzic; posiadacz, właściciel, np. **haeres villae** – posiadacz wsi
18. **Hafenbinder** – łatacz garnków; dziś niem. **Topfflicker**
19. **Hafenreffer** – handlarz garnkami; dziś niem. **Topfhändler**
20. **Hafner** – garncarz; określenie górnoniemieckie, wytwarza naczynia z gliny; **Häfen** – naczynia z gliny
21. **Haftelmacher, Heftelmacher** – producent zapięć do ubrań itp.; „Zinnen, wie ein Heftelmacher“ – przysł. śląskie (robić zaciętą, kłótniową ponurą minę)
22. **Hahnmacher** – producent kurków
23. **Hake, Haken** – handlarz detaliczny; też – **Haak**
24. **Häker** – drobny chłop lub dzierżawca; też – **Hacker**
25. **Halbhöfner, Halbspänner** – średni kmieć (półkmieć)
26. **Halbwinner** – dzierżawca (na szczególnych warunkach), który połowę zysków przekazuje właścicielowi; dzierżawa na 6 lub 12 lat; też – **Halfe**; [Halfe \(GenWiki\)](#)
27. **Hallier** – handlarz detaliczny w hali targowej
28. **Hornung** – luty

Litera I

1. **iaculator** – błazen, kuglarz, też: oszust
2. **ibidem** – tamże, w tym samym miejscu (w tym samym dziele)
3. **iczlich** – kilka, niejeden (dziś – etlich)
4. **igniculus** – iskierka, żar
5. **ignominiosus** – haniebny
6. **ignorantia iuris nocet** – niezajomość prawa szkodzi

7. **illata** – posag
8. **illegitimi thori** – z nieprawego łoża
9. **illegitimus** – nieślubny
10. **Illuminist** – iluminator rękopisów, ksiąg (też: Initialienmaler)
11. **illustris** – w odniesieniu do szlachty na oznaczenie rodzin książęcych
12. **illustrissimus ac magnificus** – jaśnie wielmożny – w średniowieczu używano przymiotnika *illustris* dla określenia rodzin książęcych; *illustrissimus* używano w stosunku do najwyższych magnatów
13. **Illustrissimus ac Magnificus Dominus** (skrót IDM) – Jaśnie Wielmożny Pan, Najjaśniejszy Pan
14. **im gesegtem dinge, im gesegten Stadtdinge; in gehegtem dinge** – przed zgromadzeniem, radą (miasta) – w dokumentach średniowiecznych zwykle w formule: przed zebraną radą stawił się NN i oświadczył (przedstawił)
15. **imbecillus** – słaby, bezsilny
16. **Immediatstadt** – miasto królewskie, (zob. Historia Śląska, t. II, cz. 1, 1966 r., s. 64)
17. **immerens** – niewinny
18. **imperium** – cesarstwo
19. **impermisus** – niedozwolony
20. **impignoratio** – zastawienie
21. **impius** – bezbożny
22. **implicite** – ciemno, niewyraźnie, pośrednio
23. **impressor, imprimatorus** – drukarz
24. **impuditia** – nierząd
25. **in concreto** – określonej sytuacji, w określonym wypadku
26. **in extenso** – w całości
27. **in extreme** – w ostateczności
28. **in fine** – na końcu stronicy, rozdziału
29. **in genere** – w ogóle
30. **in integrum** – na nowo, całkowicie, w pełni
31. **in principio** – w zasadzie
32. **in spe** – w przyszłości
33. **in statu dormiendi** – w stanie uśpienia
34. **in statu nascendi** – w stanie rodzenia się, powstawania
35. **in statu praesenti** – w stanie obecnym
36. **in vivo** – na żywym ciele
37. **incapacitas cuiusvis functionis** – utrata zdolności piastowania urzędów
38. **incelebratus** – nie wspominany
39. **incensio** – podpalenie, pożar
40. **incensio luminis** – pora zapalenia świec, po zachodzie słońca
41. **incesto** – zhańbić
42. **incestus** – kazirodztwo
43. **incisor** – krawiec, krojczy
44. **incognitus** – nieznan
45. **incola** – mieszkaniec
46. **incommendatus** – opuszczony, pozostawiony
47. **inconcessus** – zakazany
48. **inconsolabilis** – niepokieszony
49. **incredulus** – niewierzący
50. **incrementum** – potomek
51. **Inculcata tutela** – obrona konieczna

52. **incunabula** – miejsce urodzenia, dzieciństwo
53. **indagatio** – badanie
54. **indemnis** – bez szkody
55. **indubius** – niewątpliwy
56. **indundatio aquae** – zalewek – prawo spuszczenia wody ze stawów na grunt sąsiada
57. **indusiarius** – krawiec koszul
58. **inedia** – post, głód
59. **inelinatio mediae noctis** – czas bezpośredni po północy
60. **inenodabilis** – nierozwikłany
61. **infamis** – zniesławiony, hańba, skazany na infamię
62. **infans** – dziecko, niemowlę
63. **infector** – farbiarz
64. **infelix** – niepłodny
65. **infidelis** – niewierny, wiarołomny, czasem na określenie Żyda
66. **infirmitas** – osłabienie, choroba
67. **inflatio** – wzdęcie
68. **Ingrossationsbuch** – księga ingrosacyjna – zawiera wpisy in extenso dotyczące zmian własności nieruchomości, obciążeń, dziedziczenia itp. Prowadzone w XVIII w. dla ksiąg gruntowych, razem z aktami gruntowymi, w których znajdowały się wówczas tylko adnotacje. Przestały obowiązywać od 1810 r. Ich rolę przejęły akta gruntowe (Grundakten), K. Orzechowski, Księgi i akta śląskiej hipoteki jako źródło historyczno-prawne, „Czasopismo Prawno-Historyczne” t. VIII zesz. 1 1956 r.
69. **inhumatus** – nie pogrzebany
70. **Initialienmaler** – malarz inicjałów na rękopisach (Rotmaler)
71. **Inkulpat** – inkulpat, obwiniony, podejrzany – pierwotne znaczenie – osoba przed rozpoczęciem procesu inkwizycyjnego, po którego zakończeniu określano ją mianem Inquisit; stosowane aż do XIX wieku w sądownictwie, zob. [Inkulpat \(Wikipedia\)](#)
72. **Inlieger** – najemca, komornik
73. **Inmann** – mieszkaniec
74. **innotescentia** – osobny pozew wydany przez egzekwenta do opornego egzekuta, by stawił się w oznaczonym terminie przed starostą
75. **innuptus** – nieżonaty, kawaler, wdowiec
76. **inominatus** – wyklęty
77. **inopia** – bieda
78. **inpraescriptibilis** – nie podlegający prawu dawności
79. **inquam** – mówić
80. **inquilinus** – komornik, kątnik – ubogi chłop mieszkający u innego gospodarza/chłopa, pracownik folwarku, lokator
81. **Inquisitor** – badacz kościelny
82. **insanabilis** – nieuleczalny
83. **insanitas** – choroba
84. **insanus** – wariat, szalony
85. **insepultus** – nie pogrzebany
86. **Inseß** – ławnik (np. rady miasta)
87. **Insigill (Insigel)** – pieczęć – forma występująca w dokumentach średniowiecznych przy zapowiedzi przywieszenia pieczęci
88. **insolabilis** – niepocieszony
89. **inspector** – dozorca

90. **insperatus** – niespodziewany
91. **Inste** – najemca, mieszkający kątem
92. **instigator** – instygator – najwyższy prokurator państwa
93. **institor** – kramarz
94. **Instleute** – 1. robotnicy dniówkowi; 2. służba na dworze
95. **Instmann** – parobek – pracownik rolny świadczący powinności u bogatszego chłopa lub w majątku ziemskim, kontrakt zawiązywany był zwykle na rok, często był jednak utrzymywany przez lata (dziesięciolecia)
96. **instructor** – nauczyciel, instruktor
97. **Instrumentalist** – instrumentalista – wytwarzał instrumenty (dziś w znaczeniu – muzyk)
98. **integer** – nieuszkodzony, pierwotny, zupełny
99. **integrum est** – jest dozwolone, słuszne, prawne;
100. **Intempestum, intempesta nox** – czas przed północą
101. **Intendant** – intendent, zarządca, administrator – 1. w Prusach – tytuł nadkomisarza wojennych zajmujących się zaopatrzeniem armii; 2. we Francji w czasach ancien régime'u urzędnik administracji o bardzo szerokim zakresie kompetencji w swoim dystrykcie; 3. zarządca instytucji publicznej (muzeum, teatru)
102. **intercedo** – zastępować kogoś, występować w czyimś imieniu, spełniać czyjąś funkcję
103. **interfectio** – zabójstwo
104. **interitio** – zagłada
105. **interrogatoria** – protokół śledztwa
106. **Intervallum** – czas od Bożego Narodzenia do 1-szej niedzieli Wielkiego Postu
107. **intestatus** – zmarły bez testamentu
108. **Intraneus** – osoba o szczególnych, wskazanych w ustawie właściwościach
109. **intromissio** – intromisja, wwiązanie – wejście w posiadanie (ogłoszenie)
110. **intromittendum in bona** – wwiedzenie w posiadanie
111. **intumulatus** – nie pogrzebany
112. **invado** – wkraczać, najeżdzać
113. **inventus** – znajda, podrzutek
114. **invisus** – nie widziany
115. **inwigilator** – stróż
116. **ioculator** – błazen, kuglarz, oszust
117. **ior, Jorem** – rok
118. **Ipser** – 1. malarz pokojowy; 2. sztukator
119. **ipso facto** – na mocy samego faktu
120. **ipso iure** – z mocy samego prawa
121. **Ircher** – białoskórnik
122. **irrepertus** – nie znaleziony
123. **irritus** – nieważny
124. **iter delicti** – formy stadialne czynu zabronionego
125. **itzig** – terażniejszy, bieżący, terażniejszy (dziś – jetzt) – forma stosowana w dokumentach średniowiecznych, np. itziges Jahrs – jetzigen Jahres
126. **iudex** – sędzia
127. **iudicatura** – orzecznictwo
128. **iudicialiter(sis) responsurus** – wezwanie pozwanego do sądowej odpowiedzialności

129. **iudicialiter attentaturus** – egzekut ma się stawić
  130. **iudicialiter satisfactorius** – wezwanie do zadośćuczynienia zgodnie z wyrokiem
  131. **iudicida** – sędzic
  132. **iuramentum partis cum testibus** – przysięga ze świadkami
  133. **iuramentum proprium** – przysięga własna (bez świadków)
  134. **iuribus aliarum personarum nihil ibidem nocendo** – klauzula, że powód nie chce naruszać praw innych osób na dobrach pozwanego
  135. **iurisprudentia** – prawoznawstwo, nauka prawa
  136. **iurista** – prawnik
  137. **ius** – prawo
  138. **ius aggratiandi** – prawo łaski
  139. **ius albinagii** – prawo kaduka
  140. **ius castigandi** – prawo karcenia domowego
  141. **ius coercendi** – prawo nakładania kar
  142. **ius communicativum** – prawo posiadania służące żonie po śmierci męża
  143. **ius emphiteuticum** – prawo lenne
  144. **ius ex non scripto** – prawo zwyczajowe, prawo nie spisane
  145. **ius melleficorum** – prawo bartne, obelne
  146. **ius obligatorium** – prawo zastawne
  147. **ius poenale** – prawo karne
  148. **ius primae noctis** – prawo pierwszej nocy
  149. **ius provinciale** – prawo ziemskie
  150. **ius proximitatis** – prawo bliższości
  151. **ius puniendi** – prawo karania, prawo karne podmiotowe
  152. **ius retractus** – prawo retraktu (wykupu)
  153. **iustitia** – sprawiedliwość, wymiar sprawiedliwości
  154. **iuvenis** – młodzieniec, kawaler
  155. **iuxta** – blisko, obok, wedle
-

Litera J

1. **Jacobsbruder** – pielgrzym, przede wszystkim w odniesieniu do Santiago de Compostella
2. **jedermannlich** – każdy, wszyscy – w dokumentach średniowiecznych (zwykle w formie: *každy*, komu dokument został ogłoszony, czytał go...)
3. **joculator** – minstreł, akrobata – tańczący na linie
4. **Jodin** – prowadził konie pociągowe transportu rzeczno-górnego w górę rzeki
5. **Joncfer** – siostra zakonna
6. **Jopenhauer** – wyrabiał drewniane koryta
7. **Jubilierer** – jubiler
8. **Juchtenlederer** – garbarz (wyprawiał skóry bydłace – jucht)
9. **judex castrensis** – sędzia grodzki
10. **judex terrestris** – sędzia ziemski
11. **Jungmann** – majtek (zwykły marynarz)
12. **Juris patronatus** – prawo patronatu (prawo zwierzchności, najczęściej nad miejscowym kościołem i szkołą)
13. **Justizdirektor** – stał obok burmistrza na czele magistratu; godność często łączona z innymi funkcjami w zarządzie miejskim, np. Prokonsul,

Feuerbürgermeister i in.

14. **Justiziar** – justycjariusz – reprezentant właściciela ziemskiego prowadzący na jego zlecenie działania prawne, w tym – prowadzenie spraw w sądzie patrymonialnym,
15. **juvenis** – kawaler